

ཞེ་སའི་ཚིག་མཛོད་རབ་གསལ་མེ་ལོང་།

藏語敬語詞典

མི་རིགས་དཔེ་སློན་ཁང་།

ཞེ་སའི་ཚིག་མཛོད་རབ་གསལ་མེ་ལོང་།

藏語敬語詞典

བསོད་ནམས་ཚོ་མེ། ལྷོ་བཟུན། དཔལ་ལྷན།

གཡང་འཛམས། འཕྲིན་ལས་ཀྱིས་བསྐྱབས་ཤིང་བསྐྱུར་བ།

索朗多吉 罗丹 班丹 央宗 赤来 编译

མི་རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་།

图书在版编目(CIP)数据

藏语敬语词典/索郎多吉等编译.北京:民族出版社,1993.12(2005.10重印)

ISBN 7—105—01863—1

I.藏... II.索... III.藏语—敬语—词典
IV.H214.3—61

中国版本图书馆CIP数据核字(2005)第127222号

藏语敬语词典

(藏文)

索郎多吉、罗旦、班丹、央宗、赤来编译

民族出版社出版发行

(北京市和平里北街14号 邮编100013)

<http://www.es6.com.cn>

迪鑫印刷厂印刷

各地新华书店经销

1993年12月第1版 2005年11月北京第2次印刷

开本:787mm×1092mm 1/32 印张:135/8

印数:3001—7000册 定价:20.00元

该书如有印装质量问题,请与本社发行部联系退换

(电话:010-58130509)

དཔེ་ཚིག་འགན་འཁུར་བ།

མངོས་ལྷན་ལྷ་མོ།

责任编辑：

拉 姆

འབྲུག་ཤོག་མངོས་ཤིས།

ཀམ་དོ་རྗེ་ཚེ་རིང་།

封面设计：

吾 要

ཁ་བྱང་བོད་ཡིག་འབྲི་མཁན།

ཤགས་པ།

封面藏文字：

智 华

ཁ་བྱང་རྒྱ་ཡིག་འབྲི་མཁན།

རྟོང་དབྱིན་མེང་།

封面汉字：

黄 垠 鹏

ཞེ་སའི་ཚིག་མཛོད་རྒྱུ་འབྲེལ་ལ་མེ་མོང་།

*

བསོད་ནམས་རྗེ་རྗེ། རྫོང་པལྟན། དཔལ་ལྷན།
གཡང་འཛོམས། འབྲིན་ལས་ཀྱིས་བསྐྲུགས་ཤིང་བརྒྱུར་བ།
མི་རིགས་དཔེ་སྐྱོན་ཁང་གིས་བསྐྱོན་ཞིང་འབྲིམས་སྤེལ་བྱས།
(པེ་ཅིན་རྫོང་མི་ཁྱབ་ལམ་ཨང་145། རྒྱག་ཨང་100013

ཁ་པར་ཨང་གཤམ་58130509)

ཉི་ཞེན་པར་ཁང་ནས་པར་བཏབ།

1993ལོའི་ཟླ་12པར་པར་གཞི་དང་པོ་བསྐྲུགས།

2005ལོའི་ཟླ་11པར་པེ་ཅིན་དུ་པར་ཐངས་གཉིས་པ་བརྒྱབ།

དེབ་ཚད་787mm × 1092mm 1/32 དཔར་ཤོག་135/8

དཔར་གཤམ་3001 -- 7000 དེབ་རེར་ཚོང་20.00

དཔེ་སྟེན་གྱི་གསལ་བཤད།

རང་རྒྱལ་གྱི་གནའ་པོའི་དྲུག་རབས་ནས་རིག་གནས་ཀྱི་དཔེ་འབར་
 ཞིང་ལྷན་པོའི་དང་འབྲེལ་ཆེ་བའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་པ་དང་རྒྱལ་ཁབ་འདིའི་
 ཁོངས་མི་གལ་ཆེན་ཡིན་པའི་པོ་དེ་གི་རིགས་ཉིད་མོ་རྒྱུས་རིག་ཞིང་རིག་པའི་
 གནས་ཀྱི་གཟུངས་ཉིད་ཉི་མུ་འཛིན་དུ་བཟུང་བར་མ་ཟད་ལ་རབས་ལྷན་ཞབས་
 དང་ཚུན་འབྲེལ་མཁས་ལྷན་མཚན་པའི་སྐད་པར་ཞེས་པར་གྱི་དུ་.....
 གཞིགས་ཆེ་བའི་གི་རིགས་གིག་ཡིན་པ་དེ་པོ་དེ་སྐད་ཡིག་ནང་གི་ཞེ་ཆེ་གི་...
 ལྷན་ལྷན་ཆོག་གས་པ་དག་ནས་གསལ་བཤད་མཚན་པ།

ཞེས་པའི་མ་ཚུངས་པར་པོ་དེ་སྐད་ཡིག་གྱི་དང་མཚུངས་པར་མིང་ཆོག་...
 དང་། ལྷན་ཆོག་རྒྱལ་ཆོག་ལ་མཚན་པ་རྣམས་པར་དབྱེ་བ་མ་ཟད། མལ་
 སྐད་ཀྱི་མ་ཚུངས་ལྷན་དང་འབྲེལ་བའི་མེད་པའི་ལྷན་ཆེ་ཞིག་ཡིན། དེ་པར་
 བཟང་དུ་བཟང་དུ་ལྷན་གྱི་གསལ་བཤད་པའི་མི་འདྲ་བར་གཞིགས་ཏེ་ལ་ལ་གྱི་ལྷན་...
 འབྲེལ་བའི་འཛུགས་ལྷན་ལ་ཆོག་པ་དང་། ལ་ལ་གྱི་ཉེ་མཁས་འཛུགས་ལ་འཛིན་
 ལྷན་པའི་གཟུངས་ཉེ་མཁས་མཚན་པ། ལ་ལ་གྱི་མཚའ་ཞིང་བཅོམ་པའི་དང་ལྷན་
 མཚན་པ། ལ་ལ་གྱི་ཁྲིངས་སྐད་ཉེ་མཁས་འཛུགས་པའི་ལྷན་ལྷན་ལ་ཆོག་པ་
 བཅས་ཀྱི་ལྷན་ཆོག་མཚན་པར་གསལ་ལ་ཞེ་ཆེ་གི་མཁས་ལྷན་པོ་ཞིག་གི་...
 བཅས་སྐད་ཀྱི་འཛིན་དང་སྐད་ལྷན་གྱི་ལྷན་ཆོག་པོ་འཛིན། ལྷན་ཆོག་གི་
 མཚན་པ་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་པའི་ལྷན་ཆོག་མཚན་པ་ལྷན་པ།

པོ་དེ་གི་རིགས་ཀྱི་གིས་རིག་དང་ལྷན་ཆོག་ཆད་མེད་མཁས་དུ་འཕེལ་
 བའི་ཚེ་རིག་ནང་དུ་པོ་དེ་སྐད་ཡིག་གི་མ་ལྷན་ཞེ་ཆེ་གི་ལྷན་ལྷན་ལྷན་...
 དང་འདྲ་བར་མེད་པ་ནས་མེད་པ་དང་ཉུང་བ་ནས་མང་བར་འཕེལ་རྒྱས་ལྷན་

出版说明

我国自古以来就是文明礼仪之邦。作为祖国大家庭成员之一的藏民族，历史悠久，文化灿烂，尊老敬贤，讲究礼貌，语言中的敬语即为人民群众礼貌语言的具体体现。

敬语，也包括谦辞。前者，是对他人或对其有关事物表示尊敬和礼貌的用语；后者，是对自己和对己有关的人或事物表示谦恭的言辞。两者都具有鲜明的情感色彩。敬语和谦辞，不仅反映一个人的思想水平和语言修养，同时也反映一定的社会风貌。

藏语敬语，是基本词语的有机组成部分，出现于各个历史时期的著作和文献中，而在近代作品特别是在官署文牍和私人书札里应用更为广泛，作为口语，西藏地区尤为普遍。为了帮助读者系统地了解和学习藏语敬语，给语文工作者提供必要的语言资料，也为了藏区文明礼貌语言的交流和借鉴，我社出版了这部由索朗多吉、罗旦、班丹央宗、赤来等编译的《藏语敬语词典》。

敬语，被编成专著出版，就藏语来说尚系首次，其他语种也未见有这类书籍刊行，所以说这本词典具有一定的开拓性。可以相信，本书的问世，对藏区的社会主义精神文明建设，对礼貌语言的全面推广，必将起到良好的作用。

这部词典的不足之处，还望广大读者批评指正。

民族出版社

1993年8月

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ३ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ४ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ५ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ६ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ७ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ८ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ९ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १० ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ११ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १२ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १३ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १४ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १५ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १६ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १७ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १८ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १९ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २० ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २१ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २२ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २३ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २४ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २५ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २६ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २७ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २८ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २९ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ३० ॥

नमो भगवते वासुदेवाय

१९९१ मंदि. ३०३ ३०३. ५५।

序

藏民族有崇尚礼仪，尊老敬贤的良好传统。这个传统反映在丰富的藏族语言文字中，形成了一种独特的语言现象——“敬语”。将敬语整理出来，编纂成册，对于弘扬民族优良传统，促进学习、使用和发展藏语文，是很有意义的。西藏自治区党委办公厅翻译室的同志们编译的这本《藏语敬语词典》，虽不尽完善，却带有开拓性质，委实是一件令人高兴的好事情。我愿将这本《词典》推荐给热爱藏族文化的人。

藏民族的优秀文化，是中华民族文化宝库中的重要组成部分。西藏和平解放以后，特别是近十年来，在党的关怀和重视下，民族文化焕发了青春，收集、整理、研究、出版工作取得了前所未有的巨大成就。每每想起，令人欣慰。但这方面工作任务依然很重。愿各界学者为科学地继承和发展民族优秀文化继续努力，为西藏的“两个文明”建设服务；愿藏民族优秀文化的奇葩开放得更加灿烂夺目。

是以为序。

热 地

一九九一年三月

མིག་གཟུངས།

དང་པོ། དཔེ་དེབ་འདི་ནི་པོད་སྐད་སྐད་པལ་ཚིག་ཀ་སྟེང་སྟེང་བརྒྱ་མ་
ལྷ་བཀོད་དེ་ཞེ་ཚིག་ལྷུང་དང་དང་རྒྱ་ཡིག་གི་ཚིག་དོན་གནད་ལ་གང་འཁོལ་
བསྟན་སྟོན་ཞེ་ཚིག་ནས་པལ་ཚིག་དང་རྒྱ་ཚིག་ནས་པོད་ཚིག་འཚོལ་བདེ་
ལུང་བཀོལ་དཀར་ཅག་གཉིས་ཀྱང་བརྗོད་ཏེ་བརྒྱུགས་པ་ཞིག་ཡིན།

གཉིས་པ། ཚིག་མཚན་འདི་མིག་སྟངས་གཤམ་གསལ་ལྟར་ཡིན།

(1) མོ་དོན་མང་བའི་པལ་ཚིག་མ་སྟེང་གཅིག་ལ་ཞེ་སའི་མ་སྟེང་མི་
འདྲ་བ་ཁ་གསལ་ཡོད་སྐབས་ཞེ་སའི་མ་སྟེང་རྒྱན་དུ་ཡང་རྟགས་①②③ ཞེས་
སྒྲ་སྐད་བཀོད་སྟོན་ཞེ་ཚིག་སྒྲ་སའི་མཚན་ཏུ་རྒྱ་ཡིག་མོ་དོན་བསྟན་ཡོད་པ་
དཔེར་ན།

སྟེ་བ། ①སྟེ་བལྟམས་པ། བལྟམས་པ། འཕྲུང་བ། ལྷ་འཕྲུང་བ།
降生, 诞生。②སྟེ་ཚོ། 世。

སྟོ། ①མགུལ་སྟོ། 咳嗽。②ཚིབས་སྟོ། 马肚带。

དྲིག་པ། ①ལྷུགས་དྲིག་ 智慧, 神志。②གཟིགས་པ།
瞧见, 看到。③མཁྱེན་པ། 知晓སྟོན་ཏུ་ཡིན།

(2) པལ་ཚིག་དང་ཞེ་ཚིག་གི་མ་སྟེང་གཉིས་ཀ་ཁ་རེ་(མོད་.....
སྟངས་མི་འདྲ་བ་ཁ་གསལ་ལྟར་པའི་མ་སྟེང་ཀྱང་རྒྱན་ཡོད) ཡིན་ཏུང་། མོ་
དོན་མི་འདྲ་བ་ཡོད་སྐབས་རྒྱ་ཡིག་གི་རྒྱན་དུ་ཡང་རྟགས་①②③ ཞེས་.....

བཀོད་ནས་གོ་དོན་རྒྱ་ཡིག་ལས་མཚན་པ་བྱས་ཡོད་པ་དེར་ན།

ཁ་ལྔ་ལྔ་། ལལ་ལྔ་ལྔ་། བཀའ་མལ་ལྔ་ལྔ་།

① 言少，寡言。② 嘴紧。

མགོ་ན་བ། དབྱ་སྐྱ་བ། ① 伤脑筋。② 头痛。

ཁ་སྒྲི། ལལ་ཤོར། ① 分散。② 口疮。

ཁ་ཐལ། བཞེས་ཐལ། བཞེས་སྒྲི། བསྐྱེས་སྒྲི། དཀར་སྒྲི།

① 食物，食品。② 油炸面食 སྐྱེས་ལྷ་བྱ་ཡིན།

(3) ཕལ་ཚིག་ཐ་སྐྱད་ལ་དུས་གསུམ་གྱི་དབྱེ་བ་ཡོད་ཚེ་ཞེ་ཚིག་ཐ་སྐྱད་ཀྱང་དེ་དང་བསྐྱེས་ཏེ་དུས་གསུམ་ཕྱིས་ཡོད་པ་དཔེར་ན།

ཀ་དར་གཡོགས་བ། ཀ་དར་བསྐྱེན་བ། 献柱面哈达。

ཚད་འགོལ། བཀའ་ཚད་དགྱི་བ། བཀའ་ཚད་སྐྱེལ་བ། བཀའ་ཚད་གནང་བའམ་ཡོག་བ། 处罚，惩治。

ཚམ་པ་བརྒྱབ་བ། མགུལ་ཚམ་བསྐྱེན་བ། མགུལ་ཚམ་བཞེས་བ། 伤风，感冒 སྐྱེས་ལྷ་བྱ།

གཉིད་ཚག་རྒྱག་བ། མནལ་ཚག་སྐྱེན་བ། 打瞌睡，打盹儿。

(4) ཞེ་ཚིག་འགའི་དུས་གསུམ་ཞེ་ཚིག་གི་བརྗོད་སྐྱེལ་ལྷ་ར་བཀོད་ཡོད་པ་དཔེར་ན།

ཚད་པ་བཅད་བ། བཀའ་ཚད་གནང་བ། 处罚，处分。

སྐྱོད། བཞུགས། བཞུགས་གདན་འཇགས། སྐྱ་བཞུགས་གནང་། 请坐，请留步。

བརྗོན་བ། འདོན་པ་གནང་བ། ① 取出，提出，拉出，捞
出，开采。② 念诵。③ 开除。

མ་སྐྱོན་ལ་རྒྱ། ལྷ་ཚ་སྐྱོན་ལ་མཚན་དང་། ལྷ་ཚ་སྐྱོན་ལ་བཞེས་
དང་། ལྷ་ཚ་སྐྱོན་ལ་གནང་དང་། 趁热吃 སྐྱོན་ལྟ་བུ།

(5) ཞེ་ཚིག་གམ་རྒྱ་ཡིག་ཐ་སྟད་འགའི་ཚོ་དོན་གསལ་པོ་ཚང་ཚད་
པོད་རྒྱུ་ཐ་སྟད་ཐ་གཞུག་གང་ཅུང་དུ་གྲག་ཉགས་ () བརྒྱུ་ལྟེ་ཐ་...
སྟད་དེའི་ཚོ་དོན་གསལ་པོ་བསྟན་ཡོད། དཔེར་ན།

གན་རྒྱ་འབྲ་གཉིས། རྒྱག་གན་འབྲ་གཉིས། (一式二份的)
合同。

མགོ་སྐྱོར་གཏོ་བཤད། (གོང་ལ) དབྱ་སྐྱོར་གཏོ་ལུས། 欺
上, 撒谎。

ཚག ①ཚེབས་ཚག 马料。②སྐྱ་ཚག 酸痛 (因活动过度
而产生的肌肉酸痛)。

ཁ་གང་། ལལ་གང་། ①一方 (布)。②一口 (食物)。

རྒྱགས་མཚན། རྒྱག་མཚན་(རྡོ་རྗེ་རྒྱལ་བུ་ལ་སྐྱོན།) 金剛
杵、鈴等法器, 标帜 ལྟ་བུ་ཡིན།

གསུམ་པ། ཞེ་ཚིག་ནས་པལ་ཚིག་འཚོལ་བདེའི་བྱར་བཞོལ་དཀར་
ཚག་ནི་པོད་ཡིག་གི་ཀ་མད་ཚོ་རིམ་ལྟར་བསྐྱིགས་པ་ཡིན་ཞིང་། རྒྱ་ཡིག་
ནས་པོད་ཡིག་འཚོལ་བདེའི་བྱར་བཞོལ་དཀར་ཚག་ནི་རྒྱ་ཡིག་དབྱངས་གསལ་
ཡི་གའི་ཚོ་རིམ་ལྟར་བསྐྱིགས་པ་ཡིན།

凡 例

一、本书以藏语普通词为词目，按藏文字母顺序排列，对照以敬语词，后附汉文注释。为了便于读者检阅，书后附有敬语词索引和汉文索引。

二、本词典的条目排列法如下：

(1) 一词多义在敬语词中有完全不同的表达方式时，在敬语词之前用①②③等码字标明，再附以汉文注释。如：

སྐྱེ་བ། ①སྐྱེ་བལྟམས་པ། བལྟམས་པ། འཁྲུང་བ། སྐྱེ་འཁྲུང་བ།
降生，诞生。②སྐྱེ་ཚེ། 辈，世。

སྒྲི། ①མགུལ་སྒྲི། 咳嗽。②ཚིབས་སྒྲི། 马肚带。

རིག་པ། ①བྱུགས་རིག། 智慧，神志。②གཟིགས་པ། 瞧见，看到。③མཐོན་པ། 知晓。

(2) 普通词语和敬语只有一对对应的词（包括数个形异的词或词组），但含有不同义项时，在汉文注释前加①②③等圈码字，以示区别。如：

ཁ་ལྷོང་ལྷོང་། ལལ་ལྷོང་ལྷོང་། བཀའ་མལ་ལྷོང་ལྷོང་། ①言少，寡言。②嘴紧。

མགོ་ན་བ། དབྱ་སྒྱུང་བ། ①伤脑筋。②头痛。

ཁ་བྲལ། བཞེས་བྲལ། བཞེས་སྒྲི། གསལ་སྒྲི། དཀར་སྒྲི། ①食物，食品。②油炸面食。

(3) 普通词有时态变化的，敬语词的时态也随其变化。如：

ཀ་དར་གཞིགས་ལ། ཀ་དར་བསྐྱོན་པ། 献柱面哈达。

ཆད་འགྲེལ། བཀའ་ཆད་དགྲི་བ། བཀའ་ཆད་སྒྲུལ་བ། བཀའ་
ཆད་གནང་བའམ་ཐོག་པ། 处罚，惩治。

ཆམ་པ་བརྒྱབ་པ། མགུལ་ཆམ་བསྐྱོན་པ། མགུལ་ཆམ་བཞེས་
པ། 伤风，感冒。

གཉིད་ཚག་རྒྱག་པ། མནལ་ཚག་སྐྱོན་པ། 打瞌睡，打盹儿。

(4) 有些敬语的动词变化按敬语的习惯处理。如：

ཆད་པ་བཅད་པ། བཀའ་ཆད་གནང་བ། 处罚，处分。

ཐོད། བཞུགས། བཞུགས་གདན་འཇགས། སྐྱ་ཞུགས་གནང་།
请坐，请留步。

བཏོན་པ། འདོན་པ་གནང་བ། ①取出，提出，拉出，捞
出，开采。②念诵。③开除。

ཆ་ཐོག་ལ་ཐོ། སྐྱ་ཆ་ཐོག་ལ་མཚོད་དང་། སྐྱ་ཆ་ཐོག་ལ་བཞེས་
དང་། སྐྱ་ཆ་ཐོག་ལ་གནང་དང་། 趁热吃。

(5) 为了使某些敬语词或汉语词的含义表达得更清楚，在
敬语词或汉语词前后加括号注明其含义或范围。如：

གན་རྒྱ་འབྲ་གཉིས། ཕྱག་གན་འབྲ་གཉིས། (一式二份的)
合同。

མཁོ་སྐྱར་གཞི་བཤད། (གོང་ལ) དབྱ་སྐྱར་གཞི་ལྷུས། 欺
上，撒谎。

ཆག ①ཚིབས་ཆག 马料。②སྐྱ་ཆག 酸痛(因活动过度
而产生的肌肉酸痛)。

ཁ་གང་། ཞལ་གང་། ①一方(布)。②一口(食物)。

ཉལ་ལ་མཚན། ཕྱག་མཚན་(རྫོག་རྩི་ལ་བྱ་ལ་སྐྱེས།)། 金剛
杵、鈴等法器，标帜。

三、敬语索引，按藏文字母顺序排列，汉语拼音索引，按汉语拼音字母顺序排列。

དཀར་ཆག

目 录

དེ་ལྟར་གྱི་གསལ་བཤད།	1
出版说明	3
མིང་གཞི།	4
序	6
ཞིག་སྟངས།	7
凡例.....	10
གཞུང་དོན། 正文.....	1—210
ག (1) ། ། (17) ། ། (34) ། ། (57) ། ། (63)	
ཆ (67) ། ། (74) ། ། (77) ། ། (82) ། ། (90)	
ད (95) ། ། (109) ། ། (120) ། ། (125) ། ། (131)	
མ (144) ། ། (152) ། ། (155) ། ། (160) ། ། (162)	
ཞ (163) ། ། (166) ། ། (173) ། ། (175) ། ། (181)	
མ (185) ། ། (193) ། ། (197) ། ། (207) ། ། (209)	
ལྷན་བཞུགས། 附录.....	211—414